

Emnenr. 19

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Sokndal

Emne: ~~Lunging eller smaling~~
af møre ætlatfor

Bygdelag: Bakkebygda

Oppskr. av: Tobias Sel

Gard: Sel

(adresse): Hauge i Dalane

G.nr. 40 Br.nr. 1

+ 1881 Sokndal, Bonde.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Delvis egen erfaring

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
men for det meste ved å spørre meg for rundt
om i herredet

1

Røtter

SVAR

Der sarkes ikke røtter for oppbe-
varing i bygda og der er heller
ingen tradisjon om at en
har sarket sådanne for å
oppbevare dem for en lengre
tid.

A. Forskillige røtter

- 1 Der henviser til svarit ovenfor
- 2 Ja, der hvor der er mye kve-
ke har en gjerne en stor rek-
ning om varen kveken gis
til kveken i rå tilstand. de
liker denne godt, men en må
passer på at kveken ikke
kommer sammen med gjød-
selen og ut på akure isjen
- 3 Nei jeg har ikke hørt at man
nytter andre røtter
- 4 Gjær ut
- 5 Kvekerøtter som er de ene-
ste som benyttes her om
kring til dyreføde ville
tørke bort hvis de ikke
brukes rå.

B Bregner.

- 1 De to slags bregner som jeg har hørt navnet på er einstapp og ~~brocken~~ burken navnene einstakk og buslak for jeg ikke hørt brukt. Burken er et adskilt liget benyttet nødfor på forsommeren, da den vokser og utvikler seg snart, og blir det første grønne en kan få tak i og er godt for hvis man har noen dyr stående inne. Både einstapp og burken slår man sammen med annet høi om sommeren. Når einstapp vokser på et sted som beiter spiser dyrene den ikke, selv om bitet er dårligt, men gir det til kuer og hester når de står inne, spiser de einstapp i både grøn og tørket tilstand. Her graves ikke bregnerøtter opp hverken vår eller høst.
- 2 Har ikke hørt navnet moldfor.
- 3 Som ovenfor nevnt bruker man ikke bregnerøtter.
- 4 Henvises til svarene ovenfor.
- 5 Har ikke hørt om noen som nytter disse blade.

Kan henvises til svarene oven for.

11 Tang og tare.

Da jeg bor ca 11 kilometer fra sjöen, har jeg ikke hatt noen direkte erfaring med tang og tare og har derfor spurt meg for med mange fiskere og gårdbrukere ved sjökanten, således også med Loknedals vararedfører Claus Flaeneberg.

Alle sier at her i Loknedd bruker en navnet tare som en felles betegnelse for både tang og tare, men de fleste sier at de antar at ~~tar~~^{tang} det samme som her kalles for knappetare, andre antar at tang er hvad her kalles for hestetare, begge disse sorter anses som mindreverdige til for og brukes lite.

Da denne beretning må være så korrekt som muligt har jeg tenkt at det er best ~~at~~ å svare bare på spørsmålet om tare.

B Tare

- 1 En sanker tare helst om våren.
- 2 En har båt og sanker tare en stille dag, som redskap

4

4

brukes en almindelig sigd med denne skjeres taren av. hvorefter den læmpes op i båten. når så denne er fyldt ror man iland.

3 Taren blir tatt til nærmeste berg - ved sjökanten ^{som regel} er der mange bare berg enten flade eller med heldning snat sør - i forårs solen tørker taren her snart, når den så er torr bærer den hjem som regel ^{enten} i en kjibe - ryggkurv - eller den læses på et almindeligt bjætau.

4 Når den tørkede tare skal gis til dyrene, lægges den i hakkes den først med en øks i små biter, der på legges den i vann båt for å bløtes og for å få saltet ut av taren.

Har en anledning til å legge taren i en bekk med rinnerne vann er det beste, ellers må vannet skiftes

En gir taren rå en koker den altså ikke. Det kan tilføies at når taren er torr kan den lagres hele året.

En kan gis taren både til svin og ku, til svin er den meget god.

1904

5

5

En rekner taren for godt for
nesten som kraftfor, den rek-
nes for å være bedre enn hest
fiskekke her tror er tang
Tare blir sanket hvert år
og reknes for årvist for, i
sær grisefor
Tare brukes også som gjød-
ning, den tas da direkte fra
sjøen og spredes på jorder
ne eller marken.

181 Annet for av planter
Esteris og rogneber nyttes som
sankfor. Hvad krapalauv er
vet jeg ikke.

IV Hestemikk

En nyttet ikke hestemikk
som for her i bygde, men
der er en gammel tradi-
sjon at man har brukt
hestemikk til for, men
den tid ligger så langt
tilbake at ingen nå vet
framgangs måten ved bru-
ken, under siste verdens-
krig bruktes den ^{hestemikk} ikke.
Sp 2-09 3 må gå ut.

V Sørpefor

1 Som mange andre gamle
ting er dette med å koke
sørpe gått mer ut av

bruk men det brukes delvis enda ~~ikke~~. det var især høifrø fra lès som bruktes og brukes.

I eldre tider var det almindelig at alt vann til kuen skulle varmes. da hadde man en ^{stor} såkaldt brunngryte til dette bruk.

Dette kaldtes "te verma brunnen" I brunngryta sammen med vannet hadde man en datt tørket potetogress eller hoi. I de fleste huse hadde en to skorstone i kjøkkenet en til å koke middagsmat og en til å varme brunnen. I samme gryte som en varmed brunnen koke en også sårpe.

Sårpen blandedes gjerne med mjøl for det gis til dyrene - for det meste gris og ku - til kuenes gis det i en trebøtte.

Når en nå for tiden bruker hoi frø eller lettikorn til sårpe slår en helst kokende vann på dette.

2 Sammen med de forskjellige slags sårpe enten det nå er hakkelse, agner, lettikorn eller hoi frø bruker en havremjøl hvis det er av gårdens egne produkter. Er det mjøl er innkjøpt fra

- 7
- butikken er ⁷ det de vanlige inn-
föite mjölsorter
- 3 Sirpe gis for det meste varm.
- 4 En nytter rognebar, men de
gis for det meste som de er
De sankes om høsten og op-
bevares utover vinteren.
Bäte heit, kuer og sau liker
rognebar svært godt.
Höns tar dem ogsä när
de er kokte og blandet med
meldeig
- 5 Her er ingen brennerie så
jeg ^{eller vi} har ingen erfaring
her.
- 6 Den nyttes mask til kuene
loldalst med med mjöl
salt og vatn (varmt etter
födsel)
- 7 Det hender vel at en ko
ker log av de plantesorter
som er nevnt i pp 7
Som tillegg kan nevnes at
~~här~~ sinnerlog er svært godt
eller helsigt for kuene
En tar kviste av enerbushen
og koker dem, dette vatn er
svært helsigt for kuene

VI Fiskeavfall

- 1 En nytter fiskeavfall är vist,
när egentlige när forekommer ikke
her, det kan av og til være tørke-
är med lite höi, men da reduserer

8
man bestrængerne noe, man nyttet ikke fiskeavfall mer under siste verdens krig enn ellers

2 Når unntas sildefisket er her ingen stor fiskerier her på kysten. det blir nærmest hvad man kaller småfiske og fisken omsettes hovedsakelig i fersk tilstand særskilt den kommes her på land det blir nærmest bare husfisk som fiskerne holder tilbake. avfallet av dette blir for det meste benyttet i fersk tilstand til grise-mat, men i saltet tilstand blir lidt brukt til kvern.

3 Det hender at en koker fiskeavfall sammen med tau.

4 En får det helst altså sammen både kraft og avfall

5 Her er for det meste rikt sildefiske og av dette slag bruker en å koke adskilligt til høns og gris i fersk tilstand. Saltet sild benyttes adskilligt ^{til} kverne og sauer.

Annem fisk benyttes ikke til for untagen den er skjært.

6 Det lille en koker blir gjort på de vanlige fyrsteder.

7 Som det vil framgå av ovenstående er det kun små slumper fiskeavfall man bruker til for, nærmest en liten kostforandring for dyra av og til.

1904

Norsk etnologisk gransking
Oslo.

Da dette muligens er det siste spørreskema som blir tilsendt vil jeg få lov til å takke for samtalen. i sin tid har jeg deltatt adskilligt i livet både ute og heime og det har vært nesten som en röst fra svundne tider å få besvar skemaerne.

Haug i Dalane 17-8-1948
Tobias Sel.